ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓު

[2022] SC 58

2022/SC-A/75

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

އިސްމާޢީލް އިލްހާމް މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް

ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް

ފަނޑިޔާރު ޢަލީ ރަޝީދު ޙުސައިން

ފަނޑިޔާރު ޑރ. އަޒްމިރަލްދާ ޒާހިރު

ފަނޑިޔާރު ޑރ. މުޙައްމަދު އިބްރާހިމް

ނިމުނު ތާރީޚު

20 ސެޕްޓެމްބަރ 2022

އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ޤަޟިއްޔާ

2022/HC-B12/77

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް

އިސްމާޢީލް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު، ސ. ފުވައްމުލައް. ދިގުވާޑު، ނަޔި

ޤާނޫނީ ވަކީލު: އަޙްމަދު އަބްދުﷲ އަފީފް، ޕްރޮކްސިމް ލޯ
ފަރމް، އެލް.އެލް.ޕީ

ޙަމްޒާ ލަޠީފް، ވިޝާމް، ޝާހިދު އަންޑް ކޯ އެލް.އެލް.ޕީ

އަޙްމަދު ނާޝިން، އުމިކާސް ކިއުރިއަހި އެލް.އެލް.ޕީ

އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާ ފަރާތް

ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް

ޤާނޫނީ ވަކީލު: ޑެޕިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ އަޙްމަދު
ޝާފިޢު

ޑެޕިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ނާހިދާ ވަޙީދު

ޑެޕިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޢަލީ އަޙްމަދު

ޖިނާއީ - ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހެޅުން - ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) 3 ވަނަ ނަންބަރު - އަދި އެ ޤާނޫނުގެ 72 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/2010 (ދިވެހި ރާއްޖޭގެ ބޭންކިންގއާ ބެހޭ ޤާނޫނު)ގެ 42 ވަނަ މާއްދާ

ފިހުރިސްތު

ފަސޭހާރު އަލި ރަސްކިލު ބުސައިނުގެ ދައުރު 1

ތަޢާރުފު 1

މައްސަލައިގައި ކަން ހިނގާފައިވާ ގޮތް 1

ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނިންމިގޮތް 2

ހައިކޯޓުން ނިންމިގޮތް 3

ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވާ ނުކުތާތައް 4

އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާ 4

އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ ނުކުތާ 7

ގުޅުންހުރި ޤާނޫނީ މާއްދާތައް 7

ޤާނޫނުގެ ދުސްތޫރީއްޔަތު ކަނޑައެޅުމުގެ ސުލްޠާތު އުފައްދާފައިވުން 9

ވަކި ހެއްކަކީ ޝަރީޢަތަށް ބަލައި ނުގަންނަން ހެއްކެއް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި ދިނުމަށް އެދުން 10

މި މައްސަލައަށް ޤާނޫނު ތަޠުބީޤު ކުރުން 11

ފަސޭހާރު ދެ. އަޖްމާރާފީ ގާރިދުގެ ދައުރު 13

ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅުނު ބަޔާން 13

ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅުނު ހެއްކެއް ކަމަށް ކަނޑައެޅުމުގެ ނަތީޖާ 16

ހިނގާފައިވާ މައްސަލައިގައި ހައިކޯޓުން އަމަލުކުރިގޮތް 17

ފަސޭހާރު ދެ. މުޙައްމަދު އިބްރާހީމްގެ ދައުރު 20

ބުރުމް 20

بسم الله الرحمن الرحيم

އިސްމާޢީލް އިލްޔާސް މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސެކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް

[2022] SC 58

ފަނޑިޔާރު ޢަލީ ރަޝީދު ޙުސައިންގެ ރައުޔު

ތަޢާރުފު

1. މި މައްސަލައަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/77 ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައިވާ ޤާނޫނާއި ޢަމަލުކުރަމުންދާ އުޞޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ބުނެ ޏ.ފުވައްމުލައް، ދިލްވާނޭ / ނަޢި، އިސްމާޢީލް އިލްޔާސް މުޙައްމަދު (މިގެ ފަހުން **"އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތް"** ނުވަތަ **"އިސްމާޢީލް އިލްޔާސް މުޙައްމަދު"** ކަމަށް ބުނެފައިވާ) ފަރާތުން ސުޕްރީމް ކޯޓަށް އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހެޅި މައްސަލައެކެވެ. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތަކީ ޕްރޮސެކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް (މިގެ ފަހުން **"އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް"** ނުވަތަ **"ޕްރޮސެކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް"** ނުވަތަ **"ދައުލަތް"** ކަމަށް ބުނެފައިވާ ފަރާތް) އެވެ.

މައްސަލައިގައި ކަންހިނގާފައިވާ ގޮތް

2. އިސްމާޢީލް އިލްޔާސް މުޙައްމަދު އާއި އިތުރު ބަޔަކު 13 ފެބްރުއަރީ 2021 ދުވަހު، ދިވެހިރާއްޖެއަށް މަސްތުވާތަކެތި އެތެރެކުރުމަށްފަހު އެތަކެތި އެ މީހުންނާ ގުޅުންހުރި މއ.ވިލާ ގޭގެ ގްރައުންޑް ފްލޯރ، ސްޓޯރޭޖް، ބެޑްރޫމް އަދި ފްރިޖް އާއި އަދިވެސް އެމީހުންނާ ގުޅުންހުރި ތަންތަނުގައި އެތަކެތި ބަންދުކޮށް ގެންގުޅޭ އަދި ތަކެތި ވިޔަފާރި ކުރާކަމަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ މައްސަލައިގައި އިސްމާޢީލް އިލްޔާސް މުޙައްމަދުގެ މައްޗަށް، ކެނަބިސް ޓްރެފިކް ކުރުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ އާއި، ޑައިމޯފިން ޓްރެފިކްކުރުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ އާއި، ޑައިމޯފިން 1 ގައިރާ މަސްތުވާތަކެއް ޓްރެފިކްކުރުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ އާއި، ކެނަބިސް ބޭނުންކުރުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ 22 އޭޕްރިލް 2022 ދުވަހު ކްރިމިނަލް

ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.[1] އަދި މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ އެހެން ފަރާތްތަކުގެ މައްޗަށްވެސް ދައުވާ ކުރެވިފައި ވެއެވެ.

3. އިސްމާއީލް އިޔާޒް މުޙައްމަދުގެ މައްޗަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ މައްސަލަތަކުގެ އިބްތިދާއީ ދަޢުވާގައި، ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތަކާއި ދިން ފުރުޞަތުގައި، އިސްމާއީލް އިޔާޒް މުޙައްމަދުގެ ފަރާތުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހެޅުމުގެ ޚުލާޞާގައި 5 ހުށަހެޅުމެއް ހުށަހާފައި ވެއެވެ. ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް އިސްމާއީލް އިޔާޒް މުޙައްމަދު ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ހުށަހެޅުންތަކުގެ ތެރެއިން، އެއް ހުށަހެޅުމަކީ، އިސްމާއީލް އިޔާޒް މުޙައްމަދު އާ ދެކޮޅަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް އިން ހޯދާފައިވާ އެކައުންޓް ސްޓޭޓްމަންޓް ތަކާ، ޝަރީޢަތަށް ބަލައި ނުގަނެވޭނެ ހުއްޖަތެއް ކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދި ހުށަހެޅުމެވެ.

ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނިންމިގޮތް

4. އިސްމާއީލް އިޔާޒް މުޙައްމަދާ ދެކޮޅަށް ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސްގެ އެކައުންޓް ސްޓޭޓްމަންޓްތަކާ ޝަރީޢަތަށް ބަލައި ނުގަނެވޭނެ ހުއްޖަތެއް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި ދިނުމަށް އެދިފައިވާނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[2] 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 3 ނަންބަރުގެ ދަށުންނެވެ. އެ އަމުރުގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވަނީ ވަކި ހުއްޖަތަކީ ޝަރީޢަތަށް ބަލައި ނުގަނެވޭނެ ހުއްޖަތެއް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި ދިނުމަށް އެދުމެވެ. މި ހުށަހެޅުން ހުށަހަޅަން ޖެހުނު ސަބަބަކީ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އެ ސްޓޭޓްމަންޓްތަކަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޭންކިންގާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ[3] 42 ވަނަ މާއްދާ އާއި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[4] 72 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ހޯދާފައިވާ ހުއްޖަތަކަށް ވާތީ ކަމަށެވެ.

---

1 ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 234/Cr-C/2021، 235/Cr-C/2021، 236/Cr-C/2021، 238/Cr-C/2021 ފަދަ މައްސަލަތައް

2 ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

3 ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/2010

4 ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

5. ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޭންކިންގާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ[5] 42 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ދޫކުރެވޭ އެކައުންޓުގެ ވެރިފަރާތުގެ ނަމާއި އެކައުންޓު ނަންބަރު ފަދަ މައުލޫމާތު ކަމަށާއި، އެކައުންޓުން ކޮށްފައިވާ މުޢާމަލާތްތަކުގެ ތަފްސީލު ދޫކުރެވޭނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[6] 72 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ކޯޓު އަމުރަކުގެ ދަށުން ކަމަށާއި، މި މައްސަލައިގައި ބުނެފައިވާ އެކައުންޓް ސްޓޭޓްމަންޓްތަކަކީ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ހޯދިފައިވާ ސްޓޭޓްމަންޓްތަކަކަށް ވާތީ އެ ސްޓޭޓްމަންޓްތައް ސާބިތުއަކަށް ބަލައި ނުގަނެވޭނެ ކަމަށެވެ.[7]

ހައިކޯޓުން ނިންމިގޮތް

6. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނިންމުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އެޕީލުން ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރުމުން އެ މައްސަލަ ބަލާފައިވަނީ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/77 ފައިސަލާއިންނެވެ.

7. ހައިކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޭންކިންގާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ[8] 42 ވަނަ މާއްދާގައި ކަސްޓަމަރުންގެ އެކައުންޓްތަކާ ބެހޭ "އެއްވެސް މައުލޫމާތެއް" މިހެން ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމުން، އޭގެ ތެރޭގައި އެކައުންޓް ސްޓޭޓްމަންޓް ހިމެނޭނެ ކަމަށާއި، މީގެ ކުރިން ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. އަބްދުﷲ ހާމިން އަބްދުލްޤައްޔޫމް،[9] މި ފައިސަލާގައިވެސް އެގޮތަށް ނިންމާފައިވާ ކަމަށާއި، މި މައްސަލައިގައި ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާ އެކައުންޓް ސްޓޭޓްމަންޓްތަކަކީ ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް ހޯދިފައިވާ ސްޓޭޓްމަންޓްތަކަކަށް ވާތީ އެ ސްޓޭޓްމަންޓްތައް ސާބިތުއަކަށް ބަލައިގަންނަން ޖެހޭ ކަމަށެވެ.

---

5 ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/2010

6 ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

7 ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B7/SHN/(234,235,236,238-2021)/2022/05 ނިންމުން

8 ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/2010

9 ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/31 ފައިސަލާ

ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވާ ނުކުތާތައް

.8 ހައިކޯޓުގެ ނިންމުން އިސްމާއީލް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދުގެ ފަރާތުން ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވެއެވެ. އިސްމާއީލް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައި ވަނީ އިސްތިއުނާފީ ދެ ނުކުތާއެވެ.

8.1 ޤާނޫނުއަސާސީން އިސްމާއީލް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދަށް ކަށަވަރު ކޮށްދީފައިވާ ވަކީލެއްގެ އެހީތެރިކަން ހޯދައި ދިފާޢުވުމުގެ ޙައްޤުގެ ބޭނުން ކުރުމަށް ހުރަސްއެޅޭ ގޮތަށް މައްސަލަ ނިންމާފައިވުން.

8.2 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޭންކިންގާ ބެހޭ ޤާނޫނާއި[10] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނާއި[11] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނިންމުންތަކަށް ބަލާއިރު، "އެކައުންޓްގެ މައުލޫމާތު" އާއި "އެކައުންޓުން ކޮށްފައިވާ މުޢާމަލާތު" މިއީ ޤާނޫނީ ގޮތުން ބަލާއިރު ދެ މާނައެއް ދޭންޖެހޭ ވަކި ދެ މުސްތަޤިއްލުކަން އެނގެން އޮންނައިރު މިކަމަށް ރިޢާޔަތް ކުރުމެއް ނެތި މައްސަލަ ނިންމާފައިވުން.

އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާ

.9 އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާގައި ބުނެފައިވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީން އިސްމާއީލް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދަށް ކަށަވަރު ކޮށްދީފައިވާ ވަކީލެއްގެ އެހީތެރިކަން ހޯދައި ދިފާޢުވުމުގެ ޙައްޤުގެ ބޭނުން ކުރުމަށް ހުރަސްއެޅޭ ގޮތަށް މައްސަލަ ނިންމާފައިވާ ކަމަށެވެ. ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓާއި މައްސަލައިގެ ދަފްތަރުގެ ލިޔުންތަކަށް ބަލާއިރު އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަ ކުރެވިފައިވެއެވެ.

9.1 ހައިކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހަޅާފައިވަނީ 10 އޮގަސްޓް 2022 ގައި ކަން.

9.2 މައްސަލަ ހައިކޯޓުގައި ރަޖިސްޓްރީ ކޮށްފައިވަނީ 11 އޮގަސްޓް 2022 ގައި ކަން.

10 ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/2010

11 ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

9.3 މައްސަލައިގެ ލިޔުންތައް އިސްތިއުނާފު އިޖުރާތު މުޙައްމަދުއާއި ޙަވާލުކުރީ 12 އޮގަސްޓް 2022 ދުވަހުގެ 14:22 ގައި ކަމަށް.

9.4 މައްސަލައިގެ ފުރަތަމަ އަޑުއެހުން ބޭއްވުނީ 15 އޮގަސްޓް 2022 ގައި ކަމާއި، ވަކީލަކު އައްޔަން ކުރުމަށް އިތުރު ވަގުތު ދިނުމަށް އިސްތިއުނާފު މުޙައްމަދު އެދިގެން ޝަރީޢަތުން އެދުވަހުގެ އަޑުއެހުން ކުރިއަށް ނުގެންގޮސް ވަކީލެއް ހަމަޖެއްސުމަށް އިސްތިއުނާފު އިޖުރާތު މުޙައްމަދުއަށް ފުރުސަތު ދިންކަން.

9.5 އޮގަސްޓް 12 ވަނަ ދުވަހުން ފެށިގެން އޮގަސްޓް 15 ގައި ބޭއްވުނު އަޑުއެހުމާއި ހަމައަށް އިސްތިއުނާފު އިޖުރާތު މުޙައްމަދު ވަކީލު ހޯދުމަށް އެހީތެރިވުމަށް ނޫނީ ފޯނު ކޯލެއް ކުރުމަށް އެދި އޭނާ ބަންދުކޮށްގެން ބަލަހައްޓާ ފަރާތުގައި އެދިފައި ނުދޭކަމަށް ކަމަށް ޕްރިޒަންސްއިން ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން ބަލަހައްޓާ ކަމަށް ހައިކޯޓުގެ ރިޕޯޓުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަން.

9.6 އިސްތިއުނާފު އިޖުރާތު މުޙައްމަދުގެ މައްސަލައިގައި ކުރިމަތިލާ ކޯޓުގައި ވަކާލާތުކުރާ ވަކީލު ހައިކޯޓުގައި ވަކާލާތުކުރުމަށް އުޒުރުވެރިވުމުން އޭނާ ވަކީލެއް އިސްތިއުނާފު އިޖުރާތު މުޙައްމަދުއަށް ހަމަޖެއްސީ އަޑުއެހުން އޮތް ދުވަހުގެ 12:00 ގައި ކަމަށާއި 12:30 ގައި މައްސަލައިގެ ލިޔުންތައް ހައިކޯޓުގައި ވަކީލާއި ޙަވާލު ކުރެވުނު ކަމަށާއި، އެދުވަހުގެ އަޑުއެހުން އޮތީ 14:00 ގައި ކަމަށް އިސްތިއުނާފު މުޙައްމަދުގެ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފު ފޯމުގައި ބަޔާން ކޮށްފައި ވާކަން.

10. ހައިކޯޓުގައި ހިނގި ޝަރީޢަތުގައި ޖަވާބުދާރީ ވުމަށް އިސްތިއުނާފު މުޙައްމަދުގެ ވަކީލަށް ފުރުސަތު ދިނުމުން، ތައްޔާރުވާން ވަގުތު ލިބިފައިނުވާކަމަށް ބުނެ ޖަވާބުދާރީ ވެފައިނުވެއެވެ. ތައްޔާރުވުމަށް އިތުރު ވަގުތު ބޭނުންވާ ކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް ޝަރީޢަތުން ނިންމާފައިވަނީ

މައްސަލައަކީ އަމަލަށް ނިންމަން ޖެހޭ މައްސަލައަކަށް ވެފައި، އެކަށީގެންވާ ވަގުތު ދީފައިވާ ކަމަށް ބަލައި، އިތުރު ވަގުތު ދެވުން ނުޖެހޭކަމަށެވެ.

11. އިސްތިއުނާފު ކުރުވިފައިވާ މި މައްސަލައަކީ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި އެކުއެކުގައި ހިނގަމުންދާ މައްސަލަތަކެއްގެ އިއްތިޙާދު އަޑުއެހުމުގައި ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހެޅުއްވާ ހުށަހެޅުންތަކެއްގެ ތެރެއިން އެއް ހުށަހެޅުމެވެ. މިބާވަތުގެ މައްސަލަތައް ނިންމުމަށް 7 ދުވަހުގެ މުއްދަތެއް ޤާނޫނުން ކަނޑައެޅިފައިވެއެވެ.[12] ކުރު މުއްދަތެއް ޤާނޫނުން ކަނޑައަޅާފައިވަނީ ދަށު ކޯޓުގައި ހިނގަމުންދާ އަސްލު މައްސަލަ ހިންގުމަށް ހުރަސްއެޅިދާނެތީ ކަމަށް ބެލެވެއެވެ. މިހާ ކުރު މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި މައްސަލަ ނިންމާނީ މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ހުރިހާ ފަރާތްތަކުގެ އެހީތެރިކަން ލިބިގެންނެވެ. މި ޤަރާރުގެ 11 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި ބަޔާންވެގެންވާ ކަންކަމަށް ބަލާއިރު، ވަކީލުން އަތުން ކުރުމަށް އެކަށީގެންވާ ވަގުތު ލިބިފައިވާކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އެއީ 12 އޮގަސްޓް 2022 ގައި މި މައްސަލައިގެ ލިޔެކިޔުންތައް އެންމެ ފުރަތަމަ އިސްތިއުނާފު އިޖުރާއަތު މުރާސަލާތު ހަވާލުކުރެވުނުއިރު، މި ޖަވާބުދާރީގެ މައްސަލައާއި ކޮޕީ ހުށަހެޅިފައިވާކަން އިސްތިއުނާފު މުރާސަލާތު އަނބުރާލެވުމާ، އާދެ 3 ދުވަސް ފަހުން ބާއްވާނެ އަޑުއެހުމުގައި ވަކީލަށް ހާޒިރުވުމުގެ ފުރުސަތަކަށް އެދުމާއި ފުރުސަތުދެވިފައިވެސް ދީފައިވާނީއެވެ. އަދި މި މައްސަލައިގެ ލިޔެކިޔުންތައް އެންމެ ފުރަތަމަ އިސްތިއުނާފު އިޖުރާއަތު މުރާސަލާތު ހަވާލުކުރެވުނުއިރު، ވަކީލަކު ހަމަޖެއްސުމުގެ އެކަށީގެންވާ މަސައްކަތްކޮށްފައިވެސް ކޮށްފައިވާކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ. މި މައްސަލައިގެ ޖަވާބުދާރީ، މި މައްސަލައަށް 7 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ނިންމަން ޤާނޫނުން ލާޒިމް ކޮށްފައިވާ ބާވަތުގެ މައްސަލައަކަށް ވުމާއި، ކަން ހިނގާފައިވާ ގޮތަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފު މުރާސަލާތު ވަކީލުގެ އެހީތެރިކަން ހޯދައި ލިބިގަތުމަށް ހައިކޯޓުން އެކަށީގެންވާ ފުރުސަތު ދީފައިވާކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ދެކެމެވެ.

---

[12] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 198 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ).

އިސްތިއުނާފީ ދަޢުވާ ނުކުތާ

12. އިސްތިއުނާފީ ދަޢުވާ ނުކުތާގައި ބުނެފައިވަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޭންކިންގއާ ބެހޭ ޤާނޫނާއި[13] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނާއި[14] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނިންމުންތަކާ ޚިލާފަށް، "އެކައުންޓުގެ މަޢުލޫމާތު" އާއި "އެކައުންޓުން ކޮށްފައިވާ މުޢާމަލާތު" މިއީ ޤާނޫނީ ގޮތުން ބަލާއިރު ދިރާސާކުރެވި ވަކި ދޫ މުސްތަޤްބަލަކަށް އޮންނަހިނދު މިކަމަށް ރިޢާޔަތް ކުރުމުން ނުހުރި މައްސަލަ ނިންމާފައިވާ ކަމަށެވެ. މި ނުކުތާއަށް ގޮތެއް ނިންމުމަށްޓަކައި އަންނަނިވި ކަންކަމަށް ބަލާލާނަމެވެ.

12.1 ގުޅުންހުރި ޤާނޫނީ މާއްދާތައް

12.2 ޤާނޫނުގެ ދުސްތޫރީއްޔަތާ ގުޅޭ ސުވާލު އުފެދިފައިވުން

12.3 ވަކި ހުއްޖަތަކީ ޝަރީޢަތަށް ބަލައި ނިންމާފައި ހުށަހެޅި ކަމަށް ކަސްޓަމަރެއްގެ ދިފާޢަށް އެދުން

12.4 މި މައްސަލައަށް ޤާނޫނު ތަޠްބީޤު ކުރުން

ގުޅުންހުރި ޤާނޫނީ މާއްދާތައް

13. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޭންކިންގއާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ[15] 42 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންވެގެން ވަނީ؛

"ބޭންކަކުން، އެ ބޭންކުގެ ކަސްޓަމަރުންގެ އެކައުންޓުތަކާއި، ޑިޕޮޒިޓުތަކާއި، ޓްރަސްޓްތަކާއި، ސޭފް ޑިޕޮޒިޓް ބޮކްސްތަކުގެ ސިއްރު ހިފެހެއްޓެންވާނެއެވެ. ބޭންކަކުން އެ ކަސްޓަމަރެއްގެ ހުއްދައެއް ލިޔުމުން މެނުވީ، ނުވަތަ އެ ކަސްޓަމަރެއް ނިޔާވެފައިވާނަމަ، އެފަރާތުގެ ޤާނޫނީ ވަކީލު ނުވަތަ ވާރިސުންގެ ހުއްދައެއް ލިޔުމަކުން ލިބިގެން މެނުވީ، ނުވަތަ ކޯޓުގެ އަމުރެއްގެ ދަށުން މެނުވީ، ނުވަތަ ޖިނާއީ ކުށެއް ތަޙްޤީޤުކުރުމުގެ ޤާނޫނީ ބާރު ލިބިފައިވާ ފަރާތަކުން ލިޔުމުން އެދިއްޖެ ހިނދެއްގައި މެނުވީ، ނުވަތަ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ލިޔުމުން އެދިއްޖެ ހިނދެއްގައި މެނުވީ، ނުވަތަ މި ޤާނޫނުން އެފަދަ މަޢުލޫމާތު ހާމަކުރަން ހުއްދަކޮށްފައިވާ ކަމެއް ނުވަތަ ޙާލަތެއްގައި މެނުވީ ކަސްޓަމަރުންގެ އެކައުންޓުތަކާއި ޑިޕޮޒިޓުތަކާއި ޓްރަސްޓްތަކާއި އަދި

13 ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/2010

14 ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

15 ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/2010

ސޭފް ޑިޕޮސިޓް ބޮކްސްތަކާބެހޭ އެއްވެސް މަޢުލޫމާތެއް ސީދާގޮތުން ނުވަތަ ނުސީދާގޮތުންވެސް ހާމަކޮށްގެންނުވާނެއެވެ. އަދި އެއްވެސް ސަބަބަކާހުރެގެން ކަސްޓަމަރަކާ ބޭންކާ ދެމެދުގައިވާ ގުޅުން ކެނޑުނުކަމުގައި ވިޔަސްވެސް، އެ ކަސްޓަމަރަކާބެހޭ އެފަދަ މަޢުލޫމާތެއް ހާމަކޮށްގެން ނުވާނެއެވެ." މިހެންނެވެ.

14. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[16] 72 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންވެގެންވަނީ؛

"އަންނަނިވި ޙާލަތްތަކުގައިވާ މީހުންގެ ބޭންކް އެކައުންޓް އެ އެކައުންޓްތަކުން ކުރާ މުޢާމަލާތު މޮނިޓަރކުރުމުގެ ކޯޓު އަމުރަކަށް އެދުމުގެ ބާރު، ޤާނޫނު ތަންފީޒުކުރާ އިދާރާއަށް ލިބިގެންވެއެވެ.

1. ކުށްކުރިކަން ހެދާ މުދާ ދައުލަތަށް ނަގަން ޤަބޫލުކުރާ ކުށެއް ކުރިކަމަށް ޝައްކުކުރެވޭ މީހާއި، އެފަދަ ކުށެއް ކުރުމުގައި ބައިވެރިވެފައިވާ މީހާއި، އެފަދަ ކުށެއް ކުރުމަށް އެހީތެރިވެދިނުމުގެ ފައިދާ ލިބިފައިވާ މީހާ؛
2. ކުށްކުރިކަން ހެދާ މުދާ ދައުލަތަށް ނަގަން ޤަބޫލުކުރާ ކުށެއްގެ އަމަލުން ސީދާގޮތުގައި ނުވަތަ ނުސީދާގޮތުގައި ފައިދާ ލިބިފައިވާ މީހާ؛
3. ޖިނާއީ ބޮޑު ކުށެއްގެ އަމަލުން މަންފާއެއް ލިބިގަތުމުގެ މަގުފަހިކޮށްދީފައިވާ މީހާ." މިހެންނެވެ.

15. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[17] 72 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންވެގެންވަނީ؛

"މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި އެހެން ބަޔާންކޮށްފައިވިޔަސް، ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޭންކިންގއާބެހޭ ޤާނޫނު) ގެ 41 ވަނަ މާއްދާއާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެމަތިން، ޖިނާއީ ކުށެއް ތަޙުޤީޤުކުރުމުގެ ޤާނޫނީ ބާރު ލިބިފައިވާ ފަރާތްތަކުން ނުވަތަ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ލިއުމަކުން އެދިގެން، ބޭންކުގެ ކަސްޓަމަރުންގެ އެކައުންޓްތަކާއި، ޑިޕޮސިޓްތަކާއި، ޓްރަސްޓްތަކާއި، ސޭފް ޑިޕޮސިޓް ބޮކްސްތަކުގެ މަޢުލޫމާތުތައް ހާމަކުރަން މި މާއްދާ ހުރަހެއް ނާޅައެވެ." މިހެންނެވެ.

---

16 ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

17 ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

ޤާނޫނުގެ ދުސްތޫރީއްޔަތު ކަމާމެދު ސުވާލު އުފައްދާފައިވުން

16. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޭންކިންގާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ[18] 42 ވަނަ މާއްދާއާއި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[19] 72 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) އަދި ބަލާއިރު، ކޯޓު އަމުރެއް ނެތި، ތުހުމަތު ކުރުމަށް އެކަށީގެންވާ ހެކި ހުރިކަން ކަށަވަރު ކުރުވުމަށްޓަކައި، ތަޙުޤީޤުކުރާ އިދާރާއަކުން ސިޓީއެއް ފޮނުވައިގެން ބޭންކުގެ ކަސްޓަމަރުންގެ އެކައުންޓުތަކާއި، ޑިޕޮސިޓުތަކާއި، ޓްރަސްޓުތަކާއި، ސޭފް ޑިޕޮސިޓް ބޮކްސްތަކުގެ މައުލޫމާތުތަކާއި އެކައުންޓުތަކުން ކުރާ މުޢާމަލާތުތަކުގެ އެންމެހާ ތަފްސީލު ފަސޭހައިން ލިބެން އެބައޮތް ކަމަށާއި، މިހެން މިކަން އޮތުމަކީ ޤާނޫނު އަސާސީގެ 24 ވަނަ މާއްދާއިން ކަށަވަރު ކޮށްދީފައިވާ އަސާސީ ޙައްޤަށް އުނިކަން އަންނަ ކަމެއް ކަމަށް ބުނެ، ބުނެވިދިޔަ ދެ ޤާނޫނުގެ އެ ދެ މާއްދާގެ ދުސްތޫރީއްޔަތު ކަމާމެދު ސުވާލު އުފައްދައި، ޤާނޫނު އަސާސީގެ 24 ވަނަ މާއްދާއިން ކަށަވަރު ކޮށްދީފައިވާ އަސާސީ ޙައްޤު، އެ ދެ ޤާނޫނުގެ އެ ދެ މާއްދާއިން ހަނިކޮށްފައިވާތީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 16 ވަނަ މާއްދާގެ ދަރަޖައިން ބޭރުން ކަމަށް ދޫރަވާ ގޮތަށް ބުނެ، އެކަމަށް ޝަރީޢަތުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅައި ދިނުމަށް އިސްލާމީ އިޤްރާރު މުބައްރަމުރުގެ ފަރާތުން ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހަށް އެދިފައިވެއެވެ. މިއީ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅި ގޮތެއް ނިމިފައިވާ ކަމެއް ކަމަށް ނުވުމާއި، ޤާނޫނެއްގެ ބައެއް ދުސްތޫރާއި ޚިލާފުކަމުން ބާޠިލު ކުރުމަށް އެދި މަޙްކަމަތަކަށް ވަކި ކޯޓަކަށް ހުށަހަޅައިގެން ކުރިއަށް ގެންދަނީ ކަމަށް މަސައްކަތްތަކާ ކަމަށްވާތީ މި ކަމަކީ މި މަސައްކަތުގެ ތެރެއިން ގޮތެއް ނިންމަން ކަމެއް ޝުރޫޢުކަން އަޅުގަނޑު ދެކެމެވެ.

---

[18] ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/2010

[19] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

ވަކި ހުއްދަކީ ޝަރީޢަތަށް ބަލައި ނުގެނެވޭނެ ހުއްދައެއް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި ދިނުމަށް އެދުން

17. ޝަރީޢަތުގައި މަސްއޫލިއްޔަތުން ބެލުމަކާ ނުލައި އެއާމެދު ގޮތެއް ނިންމާނެ ދިފާޢެއް، ނުވަތަ އިޢުތިރާޟެއް، ނުވަތަ ހުއްޖަތެއް، މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ފަރާތަކަށް ޝަރީޢަތް ފެށުމުގެ ކުރިން ކޯޓަށް ހުށަހެޅިދާނެ ކަމަށް ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[20] 117 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންވެގެންވެއެވެ. އިސްތިއުނާފު މަރުޙަލާގައި ދަޢުވާގެ ދެފަރާތުން ހުރި ހާމަ ކުރުމުން، ވަކި ހުއްދަކީ ޝަރީޢަތަށް ޤަބޫލުނުކުރެވޭނެ ހުއްދައެއް ކަމުގައި ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދި ހުށަހެޅިފައިވާ ކަމަށް ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[21] 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންވެގެންވެއެވެ. އިސްތިއުނާފު މަރުޙަލާގައި އެ ހުށަހެޅުން ހުށަހަޅައިފިނަމަ އެ ހުށަހެޅުން ހުށަހަޅަން އޮތް ފުރުޞަތު ދޫކޮށްލީ ކަމަށް ބެލެވޭނެ ކަމަށް ވެސް އެ މާއްދާގައި ބަޔާންވެގެންވެއެވެ.

18. އިސްތިއުނާފު މަރުޙަލާގައި ދެފަރާތުން ހުށަހަޅާ ހުކުމަށް ޝަރީޢަތަށް ބަލައިގަތުމަކީ އެ ހުކުމުގެ ސަބަބު ކާއިމެދު ގޮތެއް ކަނޑައަޅުއްވި ކަމަށް ނުބެލެވޭނެއެވެ. ހުރި ބަލައިގަތުމުގެ ނިންމުމާއި ހުރި ސަބަބުތަކަށް ނިންމުމަކީ ބަލާގޮތް ދެކޮޅުހަދާ. އިސްތިއުނާފު މަރުޙަލާގައި ޝަރީޢަތަށް ބަލައިގަންނަ ހުކުމުގެ ސަބަބުތަކާއިމެދު ޝަރީޢަތުގެ ދެކުޅުން ސާބިތު އުފެއްދޭނެއެވެ. ނަމަވެސް، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[22] 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ވަކި ހުއްދަކީ ޝަރީޢަތަށް ޤަބޫލުނުކުރެވޭނެ ހުއްދައެއް ކަމުގައި ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދި ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތަކުގައި، ޝަރީޢަތުން އެ ހުށަހެޅުމާއިމެދު ގޮތެއް ނިންމުމުގައި އެ ހުކުމުގެ ސަބަބު ކާއިމެދު ގޮތެއް ނިންމާފައިވަނަ، އޭގެ ފަހުން އެހުކުމުގެ ސަބަބު ކާއިމެދު ޝަރީޢަތުގެ ދެކުޅުން ސާބިތު ކުރުމެއް ނުއުފެދޭނެ ކަމަށް އަހުރެން ދެކެމެވެ.

[20] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[21] އެބައި

[22] އެބައި

19. ފަހި ހެއްކަލީ ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ހެއްކެއް ކަމުގައި ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދޭ އިރު، އެހެން އެދޭ ސަބަބެއް ހުށަހަޅާފައެވެ. ޝަރީޢަތުން އެހުރިހާ ހެކިތަކާއި ދުރު ގޮތެއް ނިންމާނީ އެސަބަބުގެ މައްސަލަ ބަލާނިމުމުންނެވެ. އެ ހެކި ބަލައިގަތުމަށް ނުވަތަ ނުގަތުމަށް ނިންމާއިރު އެހެކީގެ ސައްޙަކަމާއިމެދު ގޮތެއް ނިމިގެން ބުނެވޭނެއެވެ. ފަހި ހެކި ސައްޙަ ކަމަށް ނުވަތަ ސައްޙަ ނޫން ކަމަށް ކަނޑައަޅައިދެވޭ ދިޔުމަކީ މައްސަލައިގެ މައުޟޫޢަށް އަސަރުކޮށް ކުރާނެ ކަމެއް ކަމަށް ނުބެލެވެއެވެ. ހެކި ސައްޙަ ކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވާއި ހެކި ފަތަށްކުރުމަކީ ދަކަވާކަމެވެ. ހެކީގެ މައްސަލަ ބަލާކަން މައްސަލައިގެ މައުޟޫޢަށް ގޮތުގައި ނިންމާނީ ހެކި ފަތަށްކޮށްގެންނެވެ.

މި މައްސަލައަށް ގާނޫނު ތަޠުބީޤު ކުރުން

20. މިމައްސަލާގައި އިސްލާމީ އިޖުރާތު މުރާޖަޢާކުރުމުގެ ޤަވާޢިދުން ހުށަހަޅާފައިވާ އާންމު ދަޢުވާއާ ހުށަހެޅިފައިވާ ބަންދު އޮޑި ތެޔޮ ސްޕްރޭގެ އެނާލިސިސް ސްޓޭޓްމަންޓަކީ ޝަރީޢަތަށް ބަލައިގަންނަވާނެ ހެކިތަކެއް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި ދިނުމަށެވެ. ސަބަބަކަށް ބުނެވިފައިވަނީ އެ ހެކިތައް ހޯދިފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ގާނޫނުއަސާސީގެ[23] 42 ވަނަ މާއްދާއާއި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގާނޫނުގެ[24] 72 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) އާ ޚިލާފަށް ކަމަށްވާތީއެވެ.

21. އިސްލާމީ އިޖުރާތު މުރާޖަޢާކުރުމުގެ ޤަވާޢިދުން ގޮތަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ގާނޫނުއަސާސީގެ[25] 42 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާ މަޢުލޫމާތަކީ އެކަށީގެން ތަޙުޤީޤާތުގެ ކާރުކަން އަސްގަތިދާ މަޢުލޫމާތު އެކަށީ ކަމާއި، އޭގެ ތަފާސީލު އެކަށީގެން ހޯދިފައިވާ މުއާމަލާތްތަކުގެ ތަފްސީލު ނުހިމެނޭ ކަމަށް މާނަ ކުރެވިދާނެ، އެކަށީގެން ހޯދިފައިވާ މުއާމަލާތްތަކުގެ ތަފްސީލު ހޯދުމަށް ޤަޟިއްޔާ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގާނޫނުގެ[26] 72 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ކޯޓު އަމުރަށް ހޯދާފައެވެ. އެ މާއްދާގެ (ހ) ގައި

23 ގާނޫނު ނަންބަރު 24/2010

24 ގާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

25 ގާނޫނު ނަންބަރު 24/2010

26 ގާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

ބަޔާންވެގެންވާ ގޮތުން ކޯޓު އަމުރަކަށް އެދުވޭނީ 3 ބާވަތެއްގައިވާ މިހެންގެ މައްސަލަތަކުގައެވެ. އެ ނޫން މައްސަލަތަކުގައި ކޯޓު އަމުރަކަށް އެދުވޭނެ ގޮތެއް ނެތެވެ. ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގެ ތުހުމަތުން ގިނަވާނީ އެ ތިން ބާވަތްތަކުން ނުލުވޭ މައްސަލަތަކެއްކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އެ މައްސަލަތަކުގައި ތުހުމަތު ކުރެވޭ މީހުން ބޭންކު ގުޅުވިގެން ކުރާ މުޢާމަލާތްތަކަށް ބަލައިގެން ހުކުމެއް އަދުލުވެރި ޖިނާއީ އުޞޫލުގެ ނިޒާމަށް ބޮޑު ތަޙުޤީޤުގެ އަސާސްތަކެކެވެ. ޤާނޫނު ހަދާ ބޭރުގެ މަޤްޞަދަކީ މި ނަތީޖާ ނުކުމުން ކަމަށް ނުފެންނާތީއެވެ.

22. މިހެން މިކަން އޮތުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޭންކިންގާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ[27] 42 ވަނަ މާއްދާގައި ކަސްޓަމަރުންގެ އެކައުންޓުތަކާއިބެހޭ "އެއްވެސް މައުލޫމާތެއް" މިހެން ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމުން، އޭގެ ތެރެއަށް އެކައުންޓް ސްޓޭޓްމަންޓް ހިމެނޭނެ ކަމަށް ހައިކޯޓުން މާނަކުރުމުން ރަނގަޅު ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ދެކެމެވެ.

23. އިސްވެ ބަޔާންވެދިޔަ ކަންކަން އެގޮތަށް ހުރުމުން، އިސްލާމީ އިޤްތިޞާދު މުބައްދަލުވާ ދެކޮޅަށް ދައުލަތުން ކުރިމަތިލާ ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ބޭންކު އޮފް މޯލްޑިވްސްގެ އެކައުންޓް ސްޓޭޓްމަންޓްތަކާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޭންކިންގާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ[28] 42 ވަނަ މާއްދާ އާއި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[29] 72 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) އާ ޚިލާފަށް ހޯދިފައިވާ ހެކިތަކަކަށް ނުވާތީ، އެ ހެކިތައް ޝަރީޢަތަށް ބަލައިގަތުން އަންގައި، ހައިކޯޓުން ނިންމި ނިންމުމަށް ބަދަލު ގެނައުމަށް ސަބަބެއް ނުވާކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ދެކެމެވެ.

---

27 ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/2010
28 ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/2010
29 ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

ފަނޑިޔާރު ޢ.ރ. އަޒްމިރަލްޑާ ޒާހިރުގެ ރައުޔު (ފަނޑިޔާރު ޢ.ރ. މުޙައްމަދު އިބްރާހީމް ތާއީދު ކުރައްވާފައި)

24. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު އަލީ ރަޝީދު ޙުސައިންގެ ރައުޔުގައި ފުރަތަމަ އިސްތިއުނާފު ނުކުތާއާ ގުޅޭ ގޮތުން ފާހަގަކުރައްވާފައިވާ ކަންކަމަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަމެވެ.

ޝަރީޢަތަށް ޙާޟިރުކުރުވުމުގެ ހުކުމް

25. އިސްމާޢީލް އިޔާޒް މުޙައްމަދުގެ މައްޗަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި ހުށަހެޅިފައިވާ ދަޢުވާތަކާ ގުޅިގެން އެ މައްސަލަތަކުގެ އިބްތިދާއީ މަރުޙަލާގައި، ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތައް ހުށަހެޅުމަށް ދިން ފުރުސަތުގައި، އިސްމާޢީލް އިޔާޒް މުޙައްމަދުއާ ދެކޮޅަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް އިން ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްމާޢީލް އިޔާޒް މުޙައްމަދުގެ ނަމުގައިވާ ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސްގެ އެކައުންޓް ސްޓޭޓްމަންޓާ[30] ޝަރީޢަތަށް ޙާޟިރުކުރުވުމުގެ ހުކުމެއް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އިސްމާޢީލް އިޔާޒް މުޙައްމަދުގެ ފަރާތުން ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި އެދުނެވެ.

26. ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތަކުގެ ގޮތުން ނިންމައިދެނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޭންކިންގއާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ[31] 42 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާ "މަޢުލޫމާތު" މަނާކަން، އިސްމާޢީލް އިޔާޒް މުޙައްމަދުގެ ބޭންކް ސްޓޭޓްމަންޓް ހާމަކުރުމަކީ ޤާނޫނާ ޚިލާފުކަމަށް ކަނޑައަޅައި، އެ ހުކު ޝަރީޢަތަށް ޙާޟިރުކުރުވުމުގެ ހުކުމްތަކަށް ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. ހައިކޯޓުން މި ނިންމުން ބާޠިލުކޮށް އެ ހުކު އެއް ޝަރީޢަތަށް ޙާޟިރުކުރުވުން، އަދި ޤާނޫނާ އެއްގޮތްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދެއްވައެވެ.

27. އިސްމާޢީލް އިޔާޒް މުޙައްމަދުގެ ފަރާތުން ސުޕްރީމް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ދެވަނަ އިސްތިއުނާފު ނުކުތާގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޭންކިންގއާ ބެހޭ ޤާނޫނާއި[32] ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނަށް[33] ބަލާއިރު،

30 2020 ޖަނަވަރީ އިން ފެށިގެން 2021 ފެބުރުއަރީ ހަމައަށް، ފޯލިއޯ ނަންބަރު 110

31 ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/2010

32 ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/2010

33 ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

"އެކައުންޓުގެ މައުލޫމާތު" އާއި "އެކައުންޓުން ކުރެވިފައިވާ މުޢާމަލާތު" މިއީ ޤާނޫނީ ގޮތުން ބަލާއިރު ތަފާތުކަމެއް ދޭންޖެހޭ ވަކި ދެ މުސްތަޤިއްލުކަމަށް ބެލެވިފައެވެ. އަދި މިމައްސަލާގައިވާ އިސްވެދިޔަ އިޖުރާއު މުޙައްމަދުގެ އެކައުންޓުގެ ސްޓޭޓްމަންޓެއް ހޯދުމާ ގުޅޭގޮތުން ކޯޓުގައިވާ ސްޓޭޓްމަންޓުއަކަށް ވާތީ އެ ސްޓޭޓްމަންޓް ޝަރީޢަތަށް ބަލައިގަންނަވާނެކަމަށް އިސްވެދިޔަ އިޖުރާއު މުޙައްމަދުގެ ފަރާތުން އިޢުތިރާޒް ބެލެވިފައެވެ.

28. އެހެންކަމަކަށް ބަލާއިރު، ދެވަނަ އިސްތިއުނާފީ ހުށަހެޅުމުގައި އިސްވެދިޔަ އިޖުރާއު މުޙައްމަދުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ސްޓޭޓްމަންޓު ކޯޓު އަމުރަކާ ނުލައި ހޯދާފައިވާ ބޭންކުގެ އެއް މުޢާމަލާތުގެ އެކައުންޓު ސްޓޭޓްމަންޓު އެހެން މީހެއްގެ އެކައުންޓަކާއި ބެހޭކަމަށް ނުބެލެވޭ ކަމަށް ނުވާތީއެވެ.

29. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[34] 119 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރަނީ ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅަންޖެހޭ ހުށަހެޅުންތަކެވެ. އެ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތުގައެވެ؛

އަންނަނިވި ހުށަހެޅުންތަކަކީ ޝަރީޢަތް ފަށާއިރު ހެކިން ހުށަހަޅަންޖެހޭ ހުށަހެޅުންތަކެކެވެ. މި ޤާނޫނުގައި އެހެންގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާ ހިނދަކު، ޝަރީޢަތް ފަށާއިރު ހެކިން އެއީ ހުށަހެޅުމުގެ ހުށަހަޅާ ފަރާތަށް، އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް އޮތް ނަމަ ކަމުގައި ބެލެވޭނެއެވެ.

30. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތު ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (3) ވަނަ ނަންބަރުގައިވާ އަންނަނިވި ގޮތުގައެވެ؛

(3) ވަކި ހެކިކަމެއް ޝަރީޢަތަށް ގެންނަން ހުށަހަޅާ ނަމަ ކަމުގައި ކަނޑައެޅިގެންވާނަމަ އެއީ ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުން

31. ބެލުމުގައި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތު ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (3) ވަނަ ނަންބަރުގައިވާ ޝަރީޢަތް ފަށާއިރު ހެކިއެއް އިސްތިއުނާފު އެއްވެސް މައްސަލަ ބަލާ ފަނޑިޔާރު

34 ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

ކަނޑައެޅުމާބެހޭ މާއްދާއެވެ. އެޕްލިކޭބަލް އޮފެންސް އިންއެޕްލިކޭބަލް އޮފެންސް ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ކަނޑައަޅާ މަޤްދާރަށް ބަލާއިރު، ތިޔަ ގޮތަކަށް ބޮޑުނަމަ، މިއީ ހުކުމެއްގައިވާ ދައުވާއަކާ ގުޅުންހުރި އިމްތިޔާޒު ހައްޤާއި، ދައުލަތުގެ މަޞްލަޙަތާ ގުޅުންތައް، އިޖުތިމާޢީ ހާލަތު ވަޞްފާ، ޖިނާއީ މައްސަލައެއްގެ ޝަރީޢަތް ކުރިން ވަކި ތަރުތީބަކުން ގެންދިއުމަށް މަގުފަހިކޮށް ދެއެވެ. މިސާލަކަށް، ހުރަހެއް ވަކި ހައްލަކުން ވަކި ކަމެއް ސާބިތުކޮށްދިނުމަށްދޭން ބޮޑަކަން ކުރެވުނަމަ، ނުވަތަ ދައުވާއާ ސީދާ ގުޅުމެއް ހުރިހާކަމަކަށް ނުބަލާފައިނަމަ، އެފަދަ ހުކުމެއް އެއީ ޝަރީޢަތަށް ގަބޫލުނުކުރެވޭ ހުކުމަކަށް ނުވަތަ އިންއެޕްލިކޭބަލް އޮފެންސްކަމުގައި ކަނޑައެޅިދާނެއެވެ.

32. ޝަރީޢަތުގެ ކުރިއަށް ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތައް ހިނގަނީ މައްސަލައިގެ އެންމެހާ ފަރާތްތަކާއި އަދި ކޯޓުންވެސް ވަކި މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި ކަންކަންކޮށް ނިންމުމަށް ފުރުޞަތު ފަދައިން ކަމުގައިވާއިރު، މިފަދަ ހުށަހެޅުމަކާ ބެހޭ އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހެޅުމުގެ ގޮތް ކޮށް ކަނޑައެޅުމުގެ ވަކި މުއްދަތެއް އިސްތިއުނާފު ކޯޓުތަކަށް ހުށަހެޅުން ލިބިދޭނެއެވެ.

33. އެގޮތުން، މައްސަލައެއްގައި ޤަޟިއްޔާގެ ހުރި ކަމަށް ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމެއްގައި އެ ހުށަހަޅާ ޝަރީޢަތުގައި މަސްއޫލިއްޔަތުން ބަލަމުންދިޔައީ އެއާ ގުޅޭ ގޮތެއް ނިންމާފައިނުވާ ހުށަހެޅުމެއް ކަމުގައި ވާންޖެހެއެވެ. މިއީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތު ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ ސާފު އިބާރާތުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތައް ހަނިކުރުވިފައިވާ ދާއިރާކަމުގައި އަހުލުންނަށް ޤަބޫލުކުރެވެއެވެ.

34. އެހެންކަމުން، ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމަކީ، އަދި ޚާއްޞަކޮށް، ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅުންތައް ހުށަހަޅާ ކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އަދި ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމަކީ ޝަރީޢަތުގައި މައްޗަށް ގޮތުން ބެލުމަކީ ނުވަތަ އެއްކޮށް ގޮތް ނިންމާނުކަމުގައި ވާންޖެހެއެވެ. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތު ޤާނޫނުގައި ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތަކާއި ނިންމުމާގުޅޭ ދިފާޢުގައިވާ މުހިއްމުކަމާއި، އެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުން، މި ފުރުޞަތުގައި ހުށަހަޅާ ދެފަރާތް

ދެބަސްވާ، ބޮޑު ޤާނޫނީ ބަހުސަކަށް، އަދި މައްސަލައިގެ މައުޟޫޢަށްވެސް އަސަރުކުރާފަދަ ކަންކަމެއްނޫނެވެ.

ޝަރީޢަތް ޤަބޫލުކުރެވޭ ހުކުމްކުރަން ކަނޑައެޅުމުގެ ނަތީޖާ

35. ހުކުމެއް ޝަރީޢަތް ޤަބޫލުކުރުމަކީ އެ ހުކުމެއްގެ ސަބަބަކަށް ކަނޑައެޅުމެއް ނޫނެވެ. ވަކި ހުކުމެއް އެއީ ޝަރީޢަތް ޤަބޫލުކުރެވޭނެ ހުކުމެއްކަމަށް ކަނޑައެޅުމުގެ ނަތީޖާއަކީ އެ ހުކުމެއް އެއީ ބާޠިލުކޮށް ސަބަބު އަދި އެ ހުކުމަކާ ގުޅޭ ބަހުސްކުރުމުގެ ފުރުސަތުވެސް ހަނިވެގެންދާނެ ކަމުންނެވެ. އެހެނީ ޝަރީޢަތުގެ ކުރިއަށް ހުށަހެޅޭ ހުށަހެޅުންތަކަކީ މައްޗަށް ގޮތުން ބުރަވާ ނުކުތާ އެއާމެދު ގޮތް ނިންމާނީ ކަންކަންކަމަށްވާންޖެހޭތީއެވެ.

36. މި މަރުޙަލާގައި ހުކުމެއް އެއީ ބަލައިގަންނަވާނީ ހުކުމެއްކަމަށް ފަސޭހަކަމާ ކަނޑައެޅުމުގެ ނަތީޖާއަކީ، ޝަރީޢަތް ފުރުސަތު ކުރިއަށްދާއިރު، އެ ހުކުމެއް އެއީ ޝަރީޢަތް ހުރަސްއެޅިގެން ހުކުމެއްކަމަށް ނިންމުމެވެ. އެ ހުކުމެއްގެ ސަބަބަކާމެދު މުޤައްރަރު ނިންމާ ނިންމުމެއް ނޫނެވެ. ނުވަތަ އެ ހުކުމެއް އެއީ ބަހުސްކުރުމުގެ ފުރުސަތުއެއްނުދީ އަތުގައިވާ ބަލައިގަންނަވާތީ ހުކުމެއްކަމުގައިވާފަދަ ކަނޑައެޅިގެން ދިޔުމެއްނޫނެވެ.

37. އިސްލާމީ އިޖުރާތު މުޖުތަމަޢުގެ ފަރާތުން ބުނާ ފަރާތުން، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތު ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގައި ހުށަނާޅައިފިނަމަ، އެކަންކަން ހުށަހެޅުމަށް ފަހު ފުރުސަތު ދޫކޮށްލެވޭނީ ބަލައިގަތުމުގައި ބަދަލުކުރެވިފައި އޮތް އަދިވެސް، އެ ހުކުމެއްގެ ދަސްތޫރީއަށްވާތީ ނުވަތަ އެ ހުކުމެއްގެ ސަބަބަކާމެދު ޝަރީޢަތް ފުރުސަތު ބަހުސްކުރާ، ގޮތް ކަނޑައެޅުމަށް އެކު ފުރުސަތު ގެއްލިގެންދިއުމެވެ. އަދި ހަމައެހެން، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތު ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައިވާ އިސްތިސްނާތަކުގެތެރޭގައި، ޝަރީޢަތް ފުރުސަތުދިނުން، އިންސާފުގެ އުޞޫލުތަކާ އަދި ހުކުމުގެ ހުށަހަޅުއްވާ ވަކިކަމެއް ހުކުމް

ޝަރީޢަތުން ބަލައިގަތުމަށްފަހު، އެ ހުކުމް ޝަރީޢަތުން ފަޅަންކޮށް، އެ ހުކުމްގެ ސަބަބުތަކަށް ކަނޑައެޅި، އެ ހުކުމަކަށް ފަނޑިޔާރު ބިނާކުރި މިންވަރު ކަނޑައެޅުމަކީ، ހުކުމް ޝަރީޢަތަށް ބަލައިގަތުމަކީ ނުވަތަ ޤަބޫލުކުރުމަކީ ނިންމުމާ ތަފާތު ކަމެކެވެ.

ހުރަހެއްޖެހިފައިވާ މައްސަލައިގައި ހައިކޯޓުން އަމަލުކުރި ގޮތް

38. އިސްތިއުނާފުކުރެވޭ ހައިކޯޓުގެ ނިންމުމުގެ ތަންފީޛުކުރުން ހުއްޓުވުމުގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޭންކިންގާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ 42 ވަނަ މާއްދާ އާއި އެ މާއްދާ ތަފްސީރުކޮށްފައިވާ މި ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަބްދުﷲ ޝާހިން އަބްދުލްޤައްޔޫމް[35] ޤަޟިއްޔާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވެއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޭންކިންގާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ 42 ވަނަ މާއްދާ އާއި އެ މާއްދާ ތަފްސީރުކޮށްފައިވާ މި ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަބްދުﷲ ޝާހިން އަބްދުލްޤައްޔޫމް ޤަޟިއްޔާއަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުން، ތަފްޞީލީ އިދާރީއަކަށް ކޯޓު އަމުރަކާ ނުލައި މީހާގެ ބޭންކުގެ އެކައުންޓުގެ މަޢުލޫމާތު ހާމަކުރުމުގެ ފުރުޞަތު އޮތްކަމުގައި ބެލެވެއެވެ. ޤާނޫނުގައި އެ މަޞްލަޙަތަކީ ކޮބައިކަމެއް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާތީވެ، އެ މާއްދާ ތަފްސީރުކޮށްފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެއްގައިވެސް އެ މާއްދާގެ ދުސްތޫރީއަސާސްތަކާއި ނުވަތަ އެ މާއްދާގައި ބުނާ "މަޞްލަޙަތު" މި ލަފްޒު މާނަކުރާނެ ގޮތެއް ވަކި ގޮތަކަށް ކަނޑައަޅާފައިނުވެއެވެ. ވީމައެކު، ޕްރިމާ ފޭޝީ (prima facie) ކޮށް، އިސްތިސްނާއީ އިޖުރާތު ދުރަހްމަދުގެ ބޭންކް ސިއްރުކަމުގެ ޝަރީޢަތުން ފަސޭހަ ނުލިބޭނެ ސަބަބެއްނެތެވެ. މި ހާލަތުގައި ޝަރީޢަތުން ޤަބޫލުކުރެވުނުކަމަށް މި ބަހުސް ހުކުމް ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅިފައިވަނީ ހުކުމް ޝަރީޢަތުން ހުރަހެއްނުކުރާކަމަށެވެ. އެ ހުކުމްގެ ސަބަބުތަކަކީ ނޫނެވެ.

39. ހުކުމް ޝަރީޢަތަކުން ޤަބޫލުކުރުމާ ގުޅޭ މައްސަލަތަކުގައި، އާންމު އުސޫލަކަށް ވާންޖެހޭނީ، ކޯޓުގެ ހުކުމް އެއީ މައްސަލައިގައި ވަކި ކަމެއް ސާބިތުކުރުމަށް އޮތް ހެކިތަކާ ހުކުމްކުރަން ބެލެވޭނަމަ،

[35] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ 2019/SC-A/31 ޤަޟިއްޔާ

ނުވަތަ މައްސަލައާ ސީދާ ގުޅުމެއްވާ ހެއްކެއްކަމަށް ބެލެވޭނަމަ، އެފަދަ ހެއްކެއް އެއީ ޝަރީޢަތުން ގަބޫލުކުރާ ހެއްކެއްކަމަށް ވެގެންނުދާނެއެވެ. ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމްތަކުގައި ވަކި ހެއްކަކީ ގާނޫނާ ޚިލާފަށް ހޯދި ހެއްކެއްކަމަށް ފަނޑިޔާރަށް ކަނޑައަޅަންޖެހޭނީ ފަދަ ބާރަކަށް ވުޖޫދުވެފައި ވަރަށް ނާދިރު ކަމެކެވެ. އެއާ ހިލާފަށް، ހެއްކެއް އެއީ މައްސަލައިގެ ވާޤިޢާތަކާ ސާބިތުކުރުމަށް ގުޅުމެއް ނެތް ހެއްކެއްކަން ދޭހަވާނަމަ، ނުވަތަ އެފަދަ ހެއްކަކީ ބަލައިގަނެވޭން ހެއްކެއް ދުސްތޫރަކަށް ޤާނޫނުތަކުން ކަނޑައަޅާފައިވާފަދަ (މިސާލަކަށް ހިއަރސޭ އެވިޑެންސް ނުވަތަ އިވުނުކަމަށްބުނާ ހަބަރު)، އެފަދަ ހާލަތުގައި ޝަރީޢަތުން ނުޖެހޭނެކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވާ އިޚްތިޔާރު ބޮޑެވެ.

40. ހެއްކެއް އެއީ ގާނޫނާ ޚިލާފަށް ހޯދާފައިވާ ހެއްކެއްކަމަށް ބުނެ، ޝަރީޢަތުގެ ކުރި މަރުހަލާގައި ހުށަހަޅައިފިނަމަ، އަދި އަމުދުން މިކަމާމެދު މައްސަލައިގެ ދެފަރާތް ދެމެދު ހިޔާލުފުޅުތަކާއި އެދޭނަމަ، އެ ހެއްކަކާ މެދު އިތުރު ގޮތްތަކަށް ކަނޑައެޅުމުން ނިމި، އެ ހެއްކަކީ އެއީ ޝަރީޢަތަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ހެއްކެއް ކަމުގައި ވާންޖެހޭނެއެވެ. އަދި އެފަދަ ހެއްކެއްގެ ސައްހަކަމާމެދު މަޢުލޫމާތު މައްސަލައިގެ ތަފްޞީލަށް ގޮސް ކަނޑައަޅަންވާނެއެވެ.

41. އެހެންކަމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޭންކިންގާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ 42 ވަނަ މާއްދާ އާއި އެ މާއްދާ ތަޢުރީފުކޮށްފައިވާ މި ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަބްދުﷲ ނާޒިމް އަބްދުލްޤައްޔޫމް ގަޟިއްޔާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، އިސްމާޢީލް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދުގެ ބޭންކު ސްޓޭޓްމަންޓަކީ ޝަރީޢަތަށް ގަބޫލުކުރެވޭން ހެކިކަމަށް ހައިކޯޓުން ކަނޑައެޅުއްވުން ރަނގަޅުކަމުގައި އަޅުގަނޑަށްފެނެއެވެ. ސަބަބަކީ އެ ހެކި ގަބޫލުކުރަން ނުޖެހޭފަދަ ހަރުދަނާ ސަބަބުތަކެއް އިސްމާޢީލް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދުއަށް ދެއްކިފައިނުވާތީއެވެ.

42. އެހެންނަމަވެސް، ހައިކޯޓުގެ އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ގަޟިއްޔާގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޭންކިންގާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ 42 ވަނަ މާއްދާއާއި އެ މާއްދާ ތަފްސީރުކޮށްދިނުމާ މި ކޯޓުގެ <u>ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ޢަބްދުﷲ ނާޒިމް ޢަބްދުލްޤައްޔޫމް</u> ގަޟިއްޔާއާ ހަވާލާދީ، އިސްމާޢީލް އިލްހާމް މުޙައްމަދުގެ ބޭންކް ސްޓޭޓްމަންޓަކީ ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް ހޯދިފައިވާ ހެއްކެއްކަމަށް ހައިކޯޓުން ކަނޑައަޅުއްވައިފައިވަނީ ރަނގަޅަކަށް ނުދެކެމެވެ. އެހެނީ، ޝަރީޢަތުގެ ކުރިއަށް ހުށަހަޅާ ހެކިތަކުގެ ތެރެއިން ޝަރީޢަތަށް ގަބޫލުކުރެވޭން ނުވަތަ އިންއެޑްމިސިބަލް އެވިޑެންސްއަކީ ޕްރިމާ ފޭޝީ (prima facie) ނިންމުމެއް ކުރުމުގައިވާއިރު، މި މަރުޙަލާގައި މައްސަލަ ބަލާ ފަނޑިޔާރު ކަނޑައަޅާނީ ވަކި ހެއްކެއް އެއީ ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅައި އެއާމެދު ބަހުސް ކުރުވުމަށް ހެއްކެއްކަން ނުވަތަ ނޫންކަމާމެދުގައެވެ. ޝަރީޢަތުގެ ކުރިއަށް އަންނަ މަޢުލޫމާތުގައި ޝަރީޢަތުގެ ތެރޭގައި ގޮތް ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ކަންކަމަކީ ދަށު ކޯޓުންވެސް އަދި އިސްތިއުނާފީ މަރުޙަލާއިންވެސް ގޮތް ކަނޑައެޅުމުގެ ނަތީޖާއަކީ، ޤާނޫނުން ލާޒިމުކުރާ ކުރު މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި އުސޫލީގޮތުން ބަހުސެއް ނުވަތަ ދިރާސާއެއް ނުކުރެވި، މައްސަލައިގެ މައުޟޫޢު ނުވަތަ ވާޤިޢާތަކާ ސީދާ ގުޅޭ ކަންކަމުގައި ގޮތް ކަނޑައެޅިގެންދިއުމެވެ. ޝަރީޢަތްކުރުމުގެ ނިމި ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ނިންމާ ނިންމުންތަކުގެ ތެރޭގައި، ދިފާޢުގެ ޙައްޤު ޤާނޫނީ ގޮތުން ހިމާޔަތްކޮށްދޭ ކަންކަމުގައި ގޮތެއް ނިންމިދާނެކަމަށް އަހުރެން ނުދެކެމެވެ.

43. އެހެންކަމުން، ހައިކޯޓުން އިސްމާޢީލް އިލްހާމް މުޙައްމަދުގެ ބޭންކް ސްޓޭޓްމަންޓް ޤަބޫލުކުރުމަށް ނިންމީ ރަނގަޅަށް ކަމުގައިވިޔަނަމަވެސް، ހައިކޯޓު ބުނުއްވައި އެ ހެއްކަކީ ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް ހޯދިފައިވާ ހެއްކެއްކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވައިފައިވީ ރަނގަޅަކަށް ނުދެކެމެވެ. ސަބަބަކީ އެ ހެއްކަކީ މަޖިލީހުން ބަލައި ބެލުމުގައި ޝަރީޢަތުން ޕްރިމާފޭޝީގޮތުން ހެއްކެއް ކަމުގައިވާތީ، އެ ހެއްކަކީ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ހޯދިފައިވާ ހެއްކެއްކަމަށް ދޭތެރޭ ހިޔާލުތަފާތު އުފެދިދާނެނަމަވެސް، އެކަމަކާ ގުޅޭ ދުރުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންވާނީ މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތުގެ ތެރެއިން ކަމުގައި ވާތީއެވެ. ޝަރީޢަތުގެ ކުރިއަށް ހުށަހެޅިގެންދާ މައްސަލައިގެ މައުޟޫޢާ ސީދާ އަސަރުކުރާ ފަދަ ޤާނޫނީ ކަންކަން

ކޯޓަށްވެސް އަދި އިސްތިއުނާފީ ކޯޓުތަކަށްވެސް ގޮތެއް ނިންމިދާނެ ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ނުދެކެމެވެ.
ސަބަބަކީ މި މައްސަލައިގައި ދަށު ކޯޓުންވެސް އަދި ހައިކޯޓުންވެސް ޝަރުޢުކޮށްފައިވާ ފަދައިން،
މައްސަލައިގެ މައުޟޫޢަށް އަސަރުކުރާގޮތަށް ކުރިން ޝަރީޢަތުގެ ކޯޓުތަކުން ނިންމުންތައް
ނިންމުމުން، މައްސަލައިގެ ބަޔާނީ ޝަރީޢަތް ފުރުސަތުވާއިރަށް ގޮތުގައި ކަނޑައަޅާނެ ކަންކަން
ނެތިދިޔުމެވެ. ނުވަތަ ޝަރީޢަތަކާ ނުލައި މައްސަލައިގެ ޙުކުމަކާ ހަމައަށް ވާސިލުވުމެވެ. މިއީ ޤާނޫނީ
އިޖުރާއަތު ޤާނޫނުގައި ޝަރީޢަތް ޤަބޫލުކުރެވޭ ހުރި ކަނޑައެޅުމުގެ މަޤްޞަދާ އެއްގޮތްވާ
ގޮތެއްގެމަތިން ނުވާ ޤާނޫނުތެރިކޮށް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ނުދެކެމެވެ.

44. ވުމާއެކު ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/77 ގަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު އިޤްރާރު މުރާޖަޢަތުގެ
ބާރު ސުޕްރީމްކޯޓަށް ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް ލިބިފައިވާ ހިޔާރުކުރަން ކަނޑައަޅާފައި އޮތް އޮތުން
ބާޠިލުކުރަންޖެހޭ ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެމެވެ. އަދި މި ނިންމުމަކީ ޕްރިމާ ފޭސީ (prima facie)
ނިންމުމެއް ކަމުގައިވާއިރު އިސްތިއުނާފު މުރާޖަޢަތުގެ މަރްޙަލާގެ ކޮށްފައިވާ ދަޢުވާތަކުގެ މައްޗުގައި
ގަޟިއްޔާ ހިނގަމުންދާއިރު، ހުކުމެއްގެ ދުސްތޫރިއްޔަތާމެދު ނުވަތަ އެ ހުކުމެއްގެ ސަޙީޙުކަމާމެދު
ސުވާލު އުފެއްދުނަމަ، އެކަމުގެ ޝަރީޢަތުން ހުށަހަޅައި، ބަހުސްކުރުމަށް، އެކަމާމެދު ޝަރީޢަތުން
ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމުގެ ޤާނޫނީ ހުރަހެއް އޮތްކަމުގައި އަޅުގަނޑު ނުދެކެމެވެ.

ފަނޑިޔާރު ޢ.ޝ. މުޙައްމަދު އިބްރާހީމްގެ ރައުޔު

45. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު ޢ.ޝ. އަޒްމިރަލްދާ ޒާހިރުގެ ރައުޔަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަމެވެ.

ޙުކުމް

ދެންފަހެ، އިސްވެ ބަޔާންވެދިޔަ ކަންކަން އެ ގޮތުގެމަތިން ހުކުމާއެކު،

1. ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/77 ގަޟިއްޔާގައި އިސްމާއީލް އިޒްހާމް މުޙައްމަދުގެ ބޭންކް ސްޓޭޓްމަންޓްތަކީ ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް ހޯދާފައިވާ ހެކިކަމަށް ކަނޑައަޅާފައި އޮތް އޮޅުން ބާޠިލުކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި މި މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އަޣުލަބިއްޔަތުން ކަނޑައަޅައި،

2. އިސްމާއީލް އިޒްހާމް މުޙައްމަދުގެ ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް އެކައުންޓުގެ ސްޓޭޓްމަންޓްތަކީ ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅުއްވުން ހުއްދަކުރަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި މިމައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ކަނޑައަޅައި، ހުކުމް ކުރީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ހުކުމް ކުރީ:

އަޒްމިރަލްދާ ޒާހިރު	ޢަލީ ރަޝީދު ޙުސައިން (ރިޔާސަތު)	މުޙައްމަދު އިބްރާހީމް